

UOT 37.014.5; 378; 316.37

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCANDA ALİ TƏHSİL SİSTEMİNİN TRANSFORMASIYASI

Vəfa Eldar qızı Məhərrəmova
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Mingəçevir Dövlət Universiteti
vafa.maharramova@mdu.edu.az

Xülasə: Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra, bir sıra ciddi problemlərlə qarşılaşdı. 1993-cü ildə Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi, qısa müddətdə bir sıra problemin həllində dönüş yaranmasına səbəb oldu. Heydər Əliyevin liderliyində yeni dövrün tələblərinə cavab verən kadrların hazırlanmasında mühüm rol oynayan ali təhsil sisteminin yenidən qurulması, yenidən müstəqillik əldə etmiş Azərbaycan Respublikasının ali təhsil mühitinin dünya ali təhsil mühitinə inteqrasiya olması üçün sürətli işlər görüldü, mütərəqqi islahatlar aparıldı. Məqalədə Heydər Əliyevin ali təhsil sahəsində aldığı qərarlar, həyata keçirdiyi islahatlar araşdırılmışdır.

Tədqiqat işində təsvir, izah, müqayisəli təhlil, sistem metodlarından istifadə edilmişdir. Bu məqsədlə mövzuya dair bir sıra əsas və köməkçi elmi mənbələrə istinad edilmişdir.

İrəli sürülən əsas elmi yenilik ondan ibarətdir ki, burada ali təhsil sisteminə dair həyata keçirdiyi islahatlara bir bütöv olaraq yanaşılmış, yeni dövrün tələblərinə cavab verən səmərəli ali təhsil mühitinin formalaşdırılması və yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün gənclərin xarici dövlətlərə göndərilməsi kimi məsələlər təhlil edilmişdir.

1994-cü ildən başlayaraq, Azərbaycan Respublikasının ali təhsil mühitinin yeni dövrün tələbləri kontekstində yenidən formalaşdırılması prosesi başlamışdır. Bu məqsədlə ali təhsilin hüquqi əsasları yenidən formalaşdırılmış, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq genişləndirilmişdir. Nəticədə ali təhsildə keyfiyyət və kəmiyyət göstəriciləri yüksəlmiş, xarici dövlətlərlə tələbə mübadiləsi sahəsində bir sıra proqramlar həyata keçirilmişdir.

Açar sözlər: Azərbaycanın ali təhsil sistemi, ali təhsil mühiti, təhsilin transformasiyası

Giriş

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan SSR rəhbərliyində olduğu 1969-ci ildən 1980-ci illərə qədər, istərsə də müstəqil Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi 1993-2003-cü illərdə xalqın qayğısına qalmaqla kifayətlənməmiş, ictimai həyatın bütün sahələrində dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri ilə rəqabət edəcək səviyyətə inkişafa nail olmaq üçün bütün imkanları səfərbər etmişdir. Bu da öz növbəsində qarşıya qoyulan inkişaf tempini yaxalamaqda böyük dönüş yaratmışdır.

Heydər Əliyevin milli inkişaf və sosial-iqtisadi rifah səviyyəsinin yüksəldilməsi baxımından Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsinin əhəmiyyətini yaxşı dərk etmiş və bu məqsədlə istər sovet dövründə, istərsə də müstəqillik illərində bir sıra islahatlar həyata keçirmişdir. Bununla da kifayətlənməyən Ulu Öndər azərbaycanlı gənclərin xarici ölkələrdə ali təhsil alması üçün bir sıra dövlət proqramları qəbul etmişdir. Ulu Öndərin hakimiyyətdə olduğu dövrlərdə, azərbaycanlı alimlərin dünya elm və təhsil sahəsində gedən prosesləri yaxından öyrənmələri üçün ölkəmizin ali təhsil müəssisələri ilə xarici dövlətlərin ali təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlıq sahəsində addımların atılması üçün dəstək verilmiş, beynəlxalq elmi-pedaqoji tədbirlərin təşkil edilməsinə şərait yaradılmışdır. Bu məqalədə, Azərbaycan Respublikasının ali təhsil mühitinin transformasiyası problemi və onun həllində Ulu öndər Heydər Əliyevin rolu tədqiq edilmişdir.

Sovet İttifaqının ali təhsil modelinin mütərəqqi cəhətlərini özündə əks etdirən yeni ali təhsil modelinə keçid

Yetmiş il kimi uzun bir müddət sovet rejimində yaşayan Azərbaycan xalqı bu müddət ərzində bir sıra çətinliklərlə üzləşmiş, rejimin ağır təsirini dərindən hiss etmişdir. Buna baxmayaraq, istər əhalinin oxuma-yazma səviyyəsinin yüksək göstəriciləri baxımından, istərsə də ali təhsil sisteminin günün tələbləri kontekstində öz fəaliyyətini səmərəli şəkildə təşkil etməsi baxımından Sovet təhsil sistemi dünyanın mütərəqqi təhsil sistemləri arasında öz yerini almışdır. Aydın məsələdir ki, belə təhsil modelinin qısa müddət ərzində tərk edilməsi mümkün olmadığı kimi, onun səmərəli yönünə əsaslanan yeni ali təhsil modelinin təşkil edilməsi, yeni yaranan Azərbaycan Respublikasının öz ali təhsil sistemə görə dünyanın qabaqcıl ölkələri arasında öz yerini almasına səbəb olacaqdı. Bunu Ulu öndər Heydər Əliyev 1998-ci il tarixdə Bakıda təşkil olunan Azərbaycanlı müəllimlərin I konfransındakı nitqində də qeyd etmişdir: “Bu gün biz dünyanın müxtəlif ölkələrində hansı təhsil sisteminin mövcud olduğunu bilirik. Sovet İttifaqı zamanı mövcud olan təhsil sisteminin üstün cəhətləri vardı. Biz bunu başqa ölkələrin təhsil sistemləri ilə müqayisə edərək gördük. Ancaq bu sistem tam olaraq mükəmməl sistem deyildi. Ona görə də həmin sistemi təkmilləşdirmək lazımdır. Burada da bir neçə dəfə qeyd olunduğu kimi, mən 1983-1984-cü illərdə Sovet İttifaqında təhsil islahatlarının aparılması üçün təşkil edilmiş komissiyanın sədri olmuşam. Mənim rəhbərliyim altında fəaliyyət göstərən komissiyada bir sıra reformların hazırlandığını və Ali Sovetdə müzakirə edildiyini bilərsiniz. Mən həmin iclaslarda təhsildə islahatların aparılmasına dair hesabatla çıxış etdim və bundan sonra qanunlar və bir sıra qərarlar qəbul edildi. Yəni bu təhsil, məktəb sistemini mən həm gənclik dövrümdən, həm də Azərbaycana rəhbərlik etdiyim dövrlərdən, eyni zamanda SSRİ rəhbərlərindən biri olaraq həmin sahə ilə maraqlandığım üçün bilirəm [2]. Ulu Öndərin bu nitqi onu göstərir ki, istər təhsildə, istərsə də elmdə varislik mühüm məqam kimi diqqət mərkəzində saxlanılmış, dağılan bir dövlətin bütün dünyada mütərəqqi cəhətləri ilə diqqəti cəlb edən elm və ali təhsil sistemi tam olaraq tərk edilməmişdir. İndi isə Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə ali təhsil pilləsində həyata keçirilən islahatlara yaxından nəzər yetirək.

Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması ali təhsil sahəsində Sovet dövründə mövcud olan tələbə qəbul sisteminin daha mütərəqqi və şəffaf model ilə əvəz edilməsi istiqamətində atılan ən qərarlı addımdır [8]. Çünki tələbə qəbulunun sovet modeli çoxdan öz etibarlılığını itirmişdi və o, yeni dövrün tələblərinə cavab verən mütərəqqi modelə dəyişdirilməli idi. Azərbaycan Respublikasında ali məktəblərə sənəd qəbulu prosesinin təşkil edilməsi, qəbul intahanlarının təşkil edilməsi, bu imtahanların nəticələrinin elan edilməsi, Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası tərəfindən həyata keçirilməyə başladığı dövrdən indiyə kimi, bu qurum abituriyentlərin biliklərinə əsaslanan şəffaf qəbul prosesinin həyata keçirilməsi istiqamətində öz işini düzgün qurmuş və xalqın etimadını qazanmışdır. Bu gün Dövlət İmtahan Mərkəzi olaraq fəaliyyət göstərən TQDK, dövrün tələbləri və ölkənin ehtiyacları doğrultusunda öz işini daha da təkmilləşdirir.

Xarici tələbələr isə dövlətin mövcud qanunvericiliyində və beynəlxalq sözləşmələrlə müəyyən edilmədiyi hallar xaricində ödənişli ixtisaslarda təhsil alırlar.

İslahatlar çərçivəsində atılan ilk addımlar – ikimərhələli ali təhsil modelinin tətbiq edilməsidir.

Azərbaycan öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra digər sahələrdə olduğu kimi, təhsildə də əsaslı dəyişikliklərin aparılmasının vacibliyi ortaya çıxmışdır. Öz dövrünü başa vurmuş Sovet təhsil sistemindən müasir və dünyanın mütərəqqi təhsil sistemə keçid prosesinin başlaması 1990-cı illərin ortalarına rastlayır. Bu doğrultuda atılan ilk əhəmiyyətli addım 1993-cü ildə ikimərhələli (bakalavr və magistr) ali təhsil modelinin qüvvəyə minməsidir. Həmin il ilk dəfə olaraq iyirmi üç ali təhsil müəssisəsində tələbə qəbulu həyata keçirilmişdir. Növbəti ildən etibarən ali təhsil sistemində əsaslı islahatlar üçün start verilmişdir. Əvvəla, bakalavriat pilləsində dövrün tələbləri və ölkənin yeni reallıqlarına əsaslanan dəyişikliklər həyata keçirilmişdir. Burada əsas meyar dünyanın müasir təhsil sisteminin dövrün tələblərinə cavab verən ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün tətbiq etdikləri əsaslarıdır. Bu doğrultuda heç şübhə yox ki, əvvəlcə ölkənin ali təhsil mühitinin yenidən təşkili üçün qanuni bazanın təkmilləşdirilməsinə ehtiyac vardı. Qaydalar və qanunlar bu tələb doğrultusunda daha da təkmilləşdirilmiş, dünya təhsil sisteminin mütərəqqi mühitinə uyğun standartlar

mənimsənilmiş və təhsildə kredit sisteminin tətbiqinə başlanmışdır. 1997-ci ildə ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində ilk məzuniyyət olduqdan sonra, universitetlərdə ali təhsilin ikinci səviyyəsinə – magistratura səviyyəsinə qəbul həyata keçirilərək, ilk dəfə magistr hazırlığına başlanmışdır. Bu məqsədlə, 21 may 1997 tarixdə “Ali təhsil müəssisələrinin magistraturasına müsabiqəyə buraxılma və müsabiqənin keçirilməsi barədə nümunəvi qaydalar”ın təsdiqi haqqında əsasnamə qəbul edilmişdir [1, s. 183]. 2005-ci ilə qədər magistratura səviyyəsinə qəbul ali təhsil müəssisələrinin özləri tərəfindən həyata keçirilmiş, bu ildən etibarən isə TQDK tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada həyata keçirilən imtahan ilə magistraturaya qəbul həyata keçirilməyə başlanmışdır. Sonrakı illərdə bir sahədə müəyyən islahatlar həyata keçirilmişdir.

Struktur islahatları

Ulu öndər Heydər Əliyevin Fərmanı ilə 1998-ci ilin martında respublikada milli təhsil quruculuğunun konseptual əsaslarının hazırlanması məqsədilə Dövlət Komissiyası yaradılmışdır. Müstəqil Azərbaycanda üç mərhələli təhsil quruculuğu konsepsiyası və strategiyası hazırlanaraq 1999-cu ildən etibarən onun icrasına başlanmışdır. Bu konsepsiya təkcə orta təhsil səviyyəsini deyil, həmçinin ali təhsil səviyyəsini də əhatə edirdi və burada aparılacaq islahatlar müntəzəmlik kəsb edəcəkdi [6, s. 34]. Belə ki, digər təhsil pillələrində olduğu kimi, ali təhsildə də struktur islahatlar aparıldı, ali təhsil müəssisələrinin idarə edilməsində mütərəqqi üsulların tətbiq edilməyə başlandı, dövrün tələblərinə uyğun olaraq mütəxəssis hazırlığını həyata keçirən proqramlara yeni ixtisaslar əlavə edilmişdir. Sovet dövrünün mərkəzi idarəetmə sisteminin təsirinin azaldılması və ali təhsil müəssisələrinə muxtariyyət verilməsi və onların idarə edilməsində müəyyən müstəqilliyin tanınması ən başlıca yeniliklər olaraq diqqəti cəlb etməkdədir. Ali təhsil müəssisələri elmi şuralarının, dövlət attestasiya komissiyalarının strukturunun, daxili strukturunun müəyyən edilməsi, dövlət təhsil standartları əsasında ixtisaslar üzrə tədris proqramlarının hazırlanması və digər məsələləri də öz daxili qərarları ilə həll etmə səlahiyyəti əldə etdilər. Bundan başqa, altı ali təhsil müəssisəsinə geniş muxtariyyət verildi və onlar öz fəaliyyətlərini özünüidarə prinsipləri əsasında həyata keçirməyə başladılar. Bu ali təhsil müəssisələrinin dövlət büdcəsi hesabına ayrı bir maddə ilə maliyyələşdirilməsi 2001-ci ildən başlayaraq həyata keçirilməyə başlanmışdır.

2000-ci ilin 13 iyununda Ulu öndər Heydər Əliyevin, vətəndaşların təhsil hüququnu tam təmin etmək, milli təhsil konsepsiyasının müddəalarını həyata keçirmək, nəzərdə tutulan islahatları sürətləndirmək, ali təhsil müəssisələrinin idarə edilməsi mexanizmini daha da optimallaşdırmaq, ali təhsil sistemində fəaliyyət göstərən pedaqoji kadrların günün tələbləri səviyyəsində hazırlanmasını həyata keçirmək, maddi-texniki bazadan və kadr potensialından istifadənin səmərəliliyini artırmaq üçün “Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında” Fərman imzalamışdır [3; 4]. Həmin fərmanla ölkənin ad etibarilə də sovet dövrünün izlərini hələ də daşıyan ali təhsil müəssisələrinə universitet statusu verilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının təhsil sisteminin daha da təkmilləşdirilməsi üçün təkcə islahatlarla kifayətlənməmiş, həmçinin xarici təcrübənin öyrənilməsi, təhsil sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün də mühüm işlər həyata keçirmişdir. Başqa sözlə, Azərbaycan öz təhsil mühitini dünya standartlarına çatdırmaq üçün beynəlxalq təşkilatlarla fəal əməkdaşlıqda da maraqlı olmuşdur. Belə ki, Dünya Bankı ilə imzalanan müqavilə əsasında ölkədə təhsilin inkişafına xidmət edəcək bir sıra addımlar atılmışdır. Hələ ötən əsrin 90-cı illərinin axırlarından başlayaraq, Dünya Bankı təhsil islahatlarının həyata keçirilməsində ölkəmizin tərəfdaşdır.

1998-ci ildə bu beynəlxalq qurum, həmçinin İMF ilə Azərbaycan hökuməti arasında təhsil islahatlarının həyata keçirilməsinə dair maliyyə dəstəyinə dair müqavilə imzalanmışdır. Bu müqaviləyə əsasən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin qərarı ilə ölkənin ali təhsil sistemində əsaslı islahatların həyata keçirilməsi üçün yuxarıda da qeyd olunduğu kimi xüsusi komissiya qurulmuşdur. Həmin komissiyanın əsas vəzifəsi Dünya Bankının ayırdığı maliyyə vəsaiti hesabına təhsil sistemində islahat layihəsini hazırlamaq olmuşdur. Dünya Bankı ilə bu əməkdaşlığın birinci mərhələsi 2003-cü ilə qədər davam etmişdir. 2003-cü ildən etibarən isə əməkdaşlıq çərçivəsində təhsil sistemində növbəti islahatlar paketi həyata keçirilmişdir.

Ali təhsil sistemində həyata keçirilən islahatlar isə əsasən, Avropa təşkilatları ilə, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilmişdir. Bu sahədə reallaşan islahatlarda ölkəmizin Bolonya prosesinə qatılmasının böyük təsiri olmuşdur. Bütöv Avropa məkanında vahid ali təhsil məkanının formalaşdırılmasını nəzərdə tutan və 1999-cu ildə başlamış prosesə Azərbaycan 2005-ci ildə qoşulmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin ali təhsil sahəsində həyata keçirdiyi mühüm addımlardan biri də xarici dövlətlərlə ali təhsil sahəsində əməkdaşlıq və tələbə mübadiləsi, diplomların qarşılıqlı tanınması məsələsi sahəsində olmuşdur. Xüsusilə, Türkiyə Respublikası ilə bu sahədə bir sıra beynəlxalq sənəd imzalanmış və ratifikasiya edilərək qüvvəyə minmişdir. Çünki yeni müstəqilliyini əldə etmiş bir respublikanın qısa müddətdə Türkiyə ilə geniş ali təhsil əlaqələrinin yaranması, istəməz bir sıra hüquqi boşluqların da yaranmasına da səbəb olmuşdur ki, belə boşluqların ən qısa müddətdə aradan qaldırılması üçün hər iki ölkənin rəhbərliyi vaxt itirmədən bir sıra addımlar atmışdır. Heydər Əliyevin iqtidarda olduğu dövrdə hər il ölkəmizdən yüzlərlə gənc başda Türkiyə olmaqla xarici dövlətlərə ölkənin ehtiyacı doğrultusunda ali təhsil almaq üçün göndərilmişdir. Bu gənclər dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşdirilmiş və sonrakı dövrdə belə tələbələrin sayı artırılmış və dünyanın bir sıra qabaqcıl dövlətlərinə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün Azərbaycan gənclərinin göndərilməsinə dair dövlət proqramı qəbul edilmişdir. Ulu Öndərin atalıq qaygısı nəticəsində hər il dünyanın inkişaf etmiş 40-a yaxın ölkəsində təqribən 160 ixtisas üzrə 3000-dən artıq azərbaycanlı gənc təhsil alırdı [7, s. 32].

Heydər Əliyev təkcə xarici dövlətlərə tələbələrin ali təhsil almaları üçün göndərilməsində maraqlı olmamış, həmçinin Azərbaycan ali təhsil müəssisələrində əcnəbi tələbələrin də təhsil almasında maraqlı olmuşdur. Onun rəhbərliyi dövründə Azərbaycan universitetlərində hər il minlərlə əcnəbi tələbə ali təhsil almışdır. Həmçinin təhsil sahəsində xarici investitorların cəlb edilməsi, mütərəqqi xarici təcrübənin ölkədə tətbiqi üçün səmərəli nəticələr verə bilirdi. Buna görə də Türkiyənin bir sıra təhsil qurumları ilə ali təhsil sahəsində əməkdaşlıq çərçivəsində bir sıra xarici təhsil qurumları fəaliyyətə başlamışdır [5, s. 26].

Nəticə

Bütün bunlar onu göstərir ki, istər ictimai-ictimai formasiyanın dəyişməsi, istərsə də sürətlə inkişaf edən texnologiyanın qarşıya qoyduğu tələbi öz uzaqgörən siyasəti ilə düzgün dəyərləndirən Ulu öndər Heydər Əliyev, Azərbaycanın sürətli inkişafını təmin etmək və qarşıda duran problemləri vaxtında həll etmək üçün ali təhsilə böyük əhəmiyyət vermişdir. Onun ali təhsil sahəsində həyata keçirdiyi siyasət həm əvvəlki dövrdən yığılıb qalan problemlərin həll edilməsinə, həm də dünyanın ali təhsil məkanına qarşılıqlı səmərəlilik əsasında inteqrasiya olmuş yeni dövrün ali təhsil sisteminin formalaşdırılmasına hesablanmışdı. Bu məqsədlə, ölkənin ali təhsil sisteminin qanuni əsasları təkmilləşdirilmiş, struktur islahatları həyata keçirilmiş, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq genişləndirilmiş və konkret layihələr həyata keçirilmiş, tələbə mübadiləsi məqsədilə bir sıra dövlətlərlə müqabilələr imzalanmış və ikitərəfli əməkdaşlıq imkanları genişləndirilmişdir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Ali təhsil müəssisələrinin magistraturasına buraxılma və müsabiqənin keçirilməsi barədə nümunəvi qaydalar // Azərbaycan Respublikasının Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası. – Bakı, – 2001
2. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin azərbaycanlı müəllimlərin birinci Konfransında nitqi: [Elektron resurs] // - 26 sentyabr, 1998. URL: <https://lib.aliyevheritage.org/tk/3116236.html>
3. Azərbaycanda təhsil islahatları: [Elektron resurs] / URL: https://www.azerbajjans.com/content_1729_tr.html
4. “Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı // 13 iyun 2000-ci ildə qəbul edilmişdir. – Bakı, – 2000
5. Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri və Heydər Əliyev (1991-2001-ci illər) / tərt. ed. M.C.Mərdanov. -Bakı: Qafqaz, -2002. -180 s.

6. Əhmədov, T. Azərbaycanca təhsilin inkişafı dövlət siyasətinin strateji istiqamətlərindən biridir // Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuş “Azərbaycanda ali təhsilin beynəlmilləşdirilməsi və rəqabətliliyinin yüksəldilməsi istiqamətləri” mövzusunda Beynəlxalq elmi-praktiki konfransın materialları, -Bakı: -2-3 May, -2019, -s. 32-34

7. Səmədov, A. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycanda təhsilə və təhsil xadimlərinə qayğısı / A.Səmədov. -Gəncə: GDU, -2010. -499 s.

8. Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası (TQDK): [Elektron resurs] / URL: https://www.azerbaijans.com/content_880_az.html

HEYDAR ALIYEV AND TRANSFORMATION OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN AZERBAIJAN

V.Maharramova

doctor of philosophy in philology, associate professor
Mingachevir State University

Abstract: *After gaining its independence, the Republic of Azerbaijan faced a number of serious problems. The coming to power of Heydar Aliyev in 1993 led to a turn around in the solution of a number of problems in a short period of time. Under the leadership of Heydar Aliyev, rapid work was done and progressive reforms were carried out to reconstruct the higher education system, which played an important role in the training of personnel meeting the requirements of the new era, to integrate the higher education environment of the newly independent Republic of Azerbaijan into the world higher education environment. The article examines the decisions and reforms carried out by Heydar Aliyev in the field of Higher Education.*

Description, explanation, comparative analysis, system methods were used in the research work. For this purpose, a number of basic and auxiliary scientific sources on the topic have been cited.

The main scientific innovation put forward is that here the reforms of the higher education system were approached as a whole, issues such as the formation of an efficient higher education environment that meets the requirements of the new era and the sending of young people to foreign countries for the training of highly qualified personnel were analyzed.

The result of the study. Since 1994, the process of reshaping the higher education environment of the Republic of Azerbaijan in line with the requirements of the new era has begun. For this purpose, the legal foundations of higher education were reformed, international cooperation in this area was expanded. As a result, qualitative and quantitative indicators in higher education have increased, a number of programs have been implemented in the field of student exchange with foreign countries.

Keywords: *higher education system of Azerbaijan, higher education environment, transformation of education*

ГЕЙДАР АЛИЕВ И ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

В.Э.Магеррамова

доктор философии по филологии, доцент
Мингячевирский государственный университет

Резюме: *После обретения независимости Азербайджанская Республика столкнулась с рядом серьезных проблем. Приход к власти Гейдара Алиева в 1993 году стал поворотным в решении ряда проблем за короткий период времени. Под руководством Гейдара Алиева осуществлялась реконструкция системы высшего образования, играющей важную роль в*

подготовке кадров, отвечающих требованиям новой эпохи, и интеграция среды высшего образования новой независимой Азербайджанской Республики в мировой среде высшего образования, были проведены прогрессивные реформы. В статье рассматриваются решения, принятые Гейдаром Алиевым в сфере высшего образования, и проведенные реформы.

В исследовательской работе использовались описание, объяснение, сравнительный анализ, системные методы. Для этого привлечен ряд основных и вспомогательных научных источников по данной теме.

Основная выдвинутая научная новизна заключается в том, что в ней в целом рассматривались проводимые реформы системы высшего образования, анализировались такие вопросы, как формирование эффективной среды высшего образования, отвечающей требованиям нового времени, и направление молодежи в зарубежные государства для подготовки высококвалифицированных кадров.

Результат исследования. Начиная с 1994 года начался процесс преобразования среды высшего образования Азербайджанской Республики в соответствии с требованиями новой эпохи. С этой целью были переформулированы правовые основы высшего образования, расширено международное сотрудничество в этой сфере. В результате выросли качественные и количественные показатели высшего образования, реализован ряд программ в области обмена студентами с зарубежными странами.

Ключевые слова: система высшего образования Азербайджана, среда высшего образования, трансформация образования

Elmi redaktor: fil.f.d., dos. N.Manafov

Çapa təqdim edən redaktor: t.f.d., dos. N.Zeynalov

Daxil olub: 24.09.2023

Çapa qəbul edilib: 01.10.2023